

XXV Міжнародная навуковая канферэнцыя „Беларуска-польскія моўныя, літаратурныя, гістарычныя і культурныя сувязі”: у гонар прафесара Эльжбеты Смуквай

23–24 чэрвеня 2016 г. на філалагічным факультэце БДУ прайшла XXV Міжнародная навуковая канферэнцыя *Беларуска-польскія моўныя, літаратурныя, гістарычныя і культурныя сувязі*. Як сведчыць праграма канферэнцыі, яна была прысвечана добра вядомай і шануемай на Беларусі асобе – прафесару Эльжбеце Смуквай. Беларуская-польская традыцыйная навуковая канферэнцыя ладзіцца сумеснымі намаганнямі беларусістаў абедзвюх краін і праходзіць штогод папераменна ў Польшчы і на Беларусі. Суарганізатарамі канферэнцыі гэтым разам выступілі рэспубліканскае аддзяленне грамадскага аб’яднання Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Польскі Інстытут у Мінску.

Падчас урачыстага адкрыцця з прывітальнымі словамі да ўдзельнікаў канферэнцыі звярнуліся дэкан філалагічнага факультэта БДУ Іван Сямёновіч Роўда, прарэктар па вучэбнай рабоце БДУ Аляксей Васільевіч Данільчанка, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Конрад Паўлік, старшыня грамадскага аб’яднання Міжнародная асацыяцыя беларусістаў Алесь Суша, старшыні рэспубліканскага і польскага аддзяленняў гэтай арганізацыі Ірына Багдановіч і Міхал Саевіч. Традыцыйнае навуковае мерапрыемства сабрала гэтым разам 20 польскіх удзельнікаў з Любліна, Беластока, Варшавы, Бельска-Бялай і Ольштына, 25 беларускіх навукоўцаў, а таксама зацікаўленых асоб і гасцей, сярод якіх былі як тыя, хто даўно займаецца даследаваннем беларуска-польскіх сувязей у галіне мовы, літаратуры, гісторыі і культуры, так і пачаткоўцы.

На пленарным пасяджэнні з паведамленнямі выступілі Міхал Саевіч (*Formy marynimityczne w nadnarwiańskich gwarach białoruskich Białostoczczyzny w przeszłości i obecnie*), Адам Мальдзіс (*Спроба зрабіць Кракаў цэнтрам беларускага Адраджэння*), Ігар Капылоў (*Новы фундаментальны „Глумачальны слоўнік беларускай мовы” і „Wielki słownik języka polskiego”: агульнае і адрознае ў лексікаграфічным апісанні лексічнага фонду*), Радаслаў Калета (*Warianty latinizacji alfabetu białoruskiego funkcjonujące w Polsce*).

Праца канферэнцыі праходзіла ў мовазнаўчай секцыі і ў секцыі літаратуразнаўства, гісторыі і культуралогіі.

Найбольш шырока прадстаўленымі на мовазнаўчай секцыі аказаліся даследаванні па гісторыі беларускай мовы і анамастыцы. Так, з паведамленнямі пра

мову старабеларускіх помнікаў пісьменства розных жанраў выступілі Лілія Цітка (*Starobiałoruski „Tristan” w zbiorach Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu – uwagi o języku zabytku*), Катажына Грабоўска (*Charakterystyka językowa latopisów II redakcji (na przykładzie latopisu Krasieńskich)*) і Марына Свістунова (*Лексічныя паланізмы ў „Апокрысіце” Хрыстафора Філалета*). Ірына Будзько ў сваім паведамленні разглядала ролю старабеларускіх рэлігійных твораў ранняга перыяду ў фарміраванні слоўнікавага складу старабеларускай мовы. Пра значэнне старапольскай мовы як пасярэдніка запазычвання слоў нямецкага паходжання ў помніках старабеларускага пісьменства гаварыў Мікалай Прыгодзіч.

Асобна можна вылучыць паведамленні, у цэнтры ўвагі якіх знаходзіліся анамастычныя назвы. Тэматычна аб'яднаныя выступленні Марціна Койдэра (*Nominacja kobiet na pograniczu polsko-białoruskim w XVIII wieku (na materiałach metrykalnych parafii w Horodyszczy)*), Міхала Морданя (*Неафіцыйныя родавыя найменні жыхароў вёскі Храбалы на беларуска-польскім памежжы*), Ірыны Гапоненка (*Польскія геаграфічныя найменні на беларускіх картах*), Ганны Мікіцюк (*Mikrotoponimia na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim*). Як бачна, некаторыя з названых паведамленняў цесна звязаны з даследаваннем дыялектных асаблівасцей маўлення на беларуска-польскім памежжы, чаму прысвяцілі свае выступленні таксама Ядвіга Казлоўская-Дода (*Лексіка народных песень Беластоцчыны ў запісах Міколы Гайдука*) і Любоў Падпорынава (*Адметнасці фарміравання семантыкі некаторых каранёвых марфем у складзе польскіх і беларускіх дыялектных фітонімаў*). Катажына Канчэўская гаварыла пра польскіх даследчыкаў гаворак Гродзеншчыны канца XX – пачатку XXI ст.

Лексіцы былі прысвечаны паведамленні Ганны Споруш (*Прадстаўленасць лексем-, інтралінгвальных лакун” у слоўніках польскай мовы*) і Таццяны Сакун (*Кантэкстуальныя іншамоўныя сінонімы і антонімы ў перыядычным друку 1920–30-х гг.*). Пра моўную палітыку Польшчы і Беларусі праз прызму ўплыву на айконімы польска-беларускага памежжа гаварыла Вольга Трацяк. Нацыянальныя адметнасці мовы заканадаўчых тэкстаў былі ў цэнтры ўвагі ў паведамленні Ганны Кулеш. Петар Сатыраў разглядаў моўны вобраз гонару (honoru) у польскай і беларускай мовах, засновываючыся на матэрыяле праекта EUROJOS Інстытута славістыкі Польскай акадэміі навук.

Стаўшая ўжо традыцыйнай для беларуска-польскай канферэнцыі тэма – праблемы выкладання беларускай і польскай моў для іншаземцаў – разглядаліся ў паведамленнях Вольгі Барысенка (*Асаблівасці выкладання польскай мовы беларускамоўным навучэнцам (на матэрыяле метадычнага дапаможніка Р. Калеты „Польска-беларуская глотадыдактычная лапсалогія”)*) і Вольгі Елісеевай сумесна з Агатай Ракавай (*Электронны навучальны рэсурс на беларускай мове для польскамоўных навучэнцаў пачатковага ўзросту*).

Значнай шырынёй дыяпазону вызначалася тэматыка паведамленняў удзельнікаў секцыі літаратуразнаўства, гісторыі і культуралогіі. Вывучэнню даўняй літаратуры прысвяцілі свае выступленні Дарыуш Хэмпэрэк (*„Kalwińska święta”*).

Parenetyczny wizerunek Elżbiety z Szydłowieckich Radziwiłłowej w poemacie Cypriana Bazylia), Ганна Міхальчук (*Вавельскі сніг з фондаў Нацыянальнага архіва ў Кракаве: тэксцэлагічныя аспекты даследавання*), Марыля Хаўстовіч (*Прамова Мялешкі і Ліст да Абуховіча. Дынамічная эквіваленцыя ў перакладах на сучасную беларускую мову*).

Творчасць Тамаша Зана ў літаратурным працэсе Беларусі XIX ст. і яе актуалізацыю ў сучаснасці разглядала Ірына Багдановіч, і гэтак паведамленне арганічна звязана яшчэ з адной юбілейнай датай – 220-годдзем сяброў і паплечнікаў Адама Міцкевіча Яна Чачота і Тамаша Зана. Марына Варабей гаварыла пра хрысціянізацыю Вялікага Княства Літоўскага ў бачанні Уладзіслава Сыракомлі на прыкладзе гістарычнай паэмы *Маргер*.

Шэраг выступленняў быў звязаны з беларускай драматургіяй. Так, Наталля Русецкая разглядала сучасныя беларускія драматычныя творы ў польскіх перакладах, Беата Сівэк – утапічны дыскурс у сучаснай беларускай драматургіі, а Наталля Валанцэвіч звярнулася да больш даўніх часоў і прааналізавала рэпертуарную афішу Віленскага тэатра напярэдадні паўстання 1863–1864 гг.

Пра польскую тэматыку ў творчасці „белавежцаў” паведаміла Галіна Тварановіч. Андрэй Унучак асвятліў польскае пытанне ў публіцыстыцы беларускіх народнікаў.

Паведамленне Гражыны Харытанюк-Міхей было прысвечана асобе Ядвігі Мелжынскай, а Катажыны Дрозд – творчасці Альгерда Бахарэвіча. Людміла Сірык аналізавала пераклады паэзіі Максіма Багдановіча на польскую і ўкраінскую мовы. Вобраз беларуса ў нашаніўскай прозе і ў беларускім цыкле Элізы Ажэшкі разглядаў Павел Навойчык. Галіна Кутырова-Чубаля даследавала праўленні беларуска-польскіх узаемадзеянняў у этнапесеннай мове беларусаў.

Агучаныя выступленні дакладчыкаў абмярковаліся і часам выклікалі гарачыя дыскусіі, што сведчыць пра актуальнасць абраных тэм і ўзнятых праблем, цікавасць да іх, існаванне розных поглядаў і падыходаў да іх вырашэння.

У праграме канферэнцыі з’явіліся новыя прозвішчы – да тых даследчыкаў, што ўжо даўно і стала ўдзельнічаюць у працы гэтай традыцыйнай канферэнцыі, далучыліся новыя, сярод якіх нямала маладых навукоўцаў як з Беларусі, так і з Польшчы. Гэта сведчыць пра актуальнасць і запатрабаванасць навуковых распрацовак беларуска-польскага моўнага, літаратурнага, гістарычнага і культурнага ўзаемадзеяння.

На гэтай канферэнцыі, якая сама па сабе з’яўлялася юбілейнай і прайшла ў год 95-годдзя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, на базе якога праводзілася гэтак менавіта, шырока адзначалася яшчэ адна святочная дата – юбілей вядомага польскага беларусіста, першага пэра Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь шановага прафесара Эльжбеты Смуклявай. Разам са шчырымі віншаваннямі і цёплымі пажаданнямі для яе быў перададзены дыплом ад Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў і ганаровая грамата ад БДУ. Акрамя гэтага 25 чэрвеня ў камернай абстаноўцы музея *Дом Ваньковічаў* быў праведзены кру-

глы стол *Беларусістыка і дыпламатыя – чыннасць у справе збліжэння народаў* у гонар юбілею прафесара Эльжбеты Смулковай. Самымі цёплымі словамі і ўдзячнымі ўспамінамі былі напоўнены агучаныя падчас працы круглага стала выступленні людзей, асабіста знаёмых з прафесарам Э. Смулковай. Юбілей прафесара ўшанавалі ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Адам Мальдзіс і старшыня рэспубліканскага аддзялення гэтай арганізацыі Ірына Багдановіч, ксёндз–дэкан Уладзіслаў Завальнюк, першы саветнік Амбасады Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Марцін Вайцехоўскі, прафесар Гелена Глагоўская, прафесар Мікалай Прыгодзіч, прафесар Ніна Мячкоўская, рэдактар прысвечанай Э. Смулковай кнігі Вінцук Вячорка, пісьменніца, галоўны рэдактар часопіса *Наша вера* Крысціна Лялько. Тады ж адбылася прэзентацыя кнігі Валера Каліноўскага *Пані Эльжбета. Гісторыя адной прыязні* (2016), напісанай ім на вялікім фактычным матэрыяле з глыбокай павагай да асобы пані Э. Смулковай і з удзячнасцю, нават захапленнем яе дзейнасцю ў тым ліку і ў справе вывучэння і папулярызавання беларушчыны. Жыццёвы шлях і навуковыя набыткі прафесара Эльжбеты Смулковай даюць добры прыклад сённяшнім навукоўцам-беларусазнаўцам, які, безумоўна, застанецца ў памяці і сэрцах удзельнікаў сёлетняй канферэнцыі.

Па выніках правядзення канферэнцыі будзе апублікаваны зборнік навуковых артыкулаў.

Марына І. Свістунова